

mické diskrepanci mezi jednotlivými státy, ačkoliv jejich účinnost, efektivita, nepolitizace nebo i dobré úmysly jsou také často zpochybnitelné.

Jak již bylo řečeno, autor svou knihu věnoval především badatelům zabývajícím se migrací, a proto zřejmě předpokládá i určité porozumění migrační problematice ze strany čtenáře. Současná podoba přeshraniční migrace, respektive migračních politik, je samozřejmě odsouzeníhodná a Thomas Faist se opírá o zcela legitimní a přijatelné předpoklady. Stále se však jedná spíše o perspektivu „vnější“, což je dále spíše teoreticko-metodologickým uchopením celé práce, ale v knize zcela absente vlastní perspektiva migrantů. Celkově však kniha uvádí zcela věcnou a důležitou kritiku. Kniha tak lze jenom doporučit mnoha čtenářům, ať již začínajícím badatelům, anebo „pokročilým“ vědcům, kteří si chtějí utříbit své myšlenky.

Luděk Jirka
Pedagogická fakulta,
Univerzita Hradec Králové

Hans Joas, Wolfgang Knöbl: Sociální teorie: vybrané přednášky

vybral a přeložil Jan Hendl

Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2020, 247 s.

Čerstvý překlad publikace *Sozialtheorie: zwanzig einführende Vorlesungen* Hanse Joase a Wolfganga Knöbla od Jana Hendla se zaměřuje na vybrané přednášky sociální teorie od druhé světové války. Jedná se o první český překlad, který je navíc zaměřený na sociologickou teorii, respektive z původní publikace přejímá pouze tři tematické části a úvod. Obecně je publikace s vybranými přednáškami velmi dobře provázána s historickými odkazy i „současnými“ malými a velkými teoriemi nejen sociologických autorů. Objevují se zde, především pak v devatenácté přednášce, filo-

zofické linie a v knize zaznívají i ne příliš známá jména, která se pojí především k tématu pragmatismu. Přednášky jsou komplexem informací určených především studentům, ale také široké veřejnosti. Nejednomu čtenáři se proto může zdát, že jsou přednášky jako z „učebnice“.

Proto i jedna kapitola vytržená z kontextu může být relativně snadno uchopena. V originální publikaci nejsou zmíněni jen „velcí“ autoři typu Giddens, Merton a jiní, ale jsou zde diskutována také méně známá jména.

Hans Joas naprosto přestavěl dosavadní povahu teorie jednání. Svou vědeckou kariéru započal již při své disertaci, ve které se věnoval americkému pragmatismu a jeho významným autorům, Williamu Jamesovi a Johnu Deweymu. Právě kritika teorie jednání Deweyho pomohla vypracovat Joasovi vlastní koncepci teorie jednání (s. 150–151).

Jan Hendl pro překlad vybral čtyři přednášky. První se věnuje definici teorie, dvanáctá je zasvěcena Giddensově teorii strukturační britské sociologii moci, osmnáctá popisuje krizi modernity z pohledu Ulricha Becka, Zygmunta Bauman a Roberta Bellaha a poslední, devatenáctá pracuje s neopragmatismem. S ohledem na seznam přednášek lze polemizovat o jejich výběru. Hned v úvodu Hendl uvádí, že pro výběr zvolil přednášky, které „jsou dostatečně informačně obsažné a současné“ (s. 8). Toto subjektivní kritérium se jistě zakládá na letitých zkušenostech a odborné erudici autora, ale někdo by mohl jeho výběr rozporovat. Nicméně je výběr krátce vysvětlen a není recenzí negován, navíc odpovídá na vědecký diskurz doby a historii sociální teorie. Bylo by inspirativní přeložit některou z prvních kapitol, věnující se teorii Talcotta Parsonse, už jen z důvodu, že je v knize obšírněji diskutován Anthony Giddens. Původních dvacet lekcí, přednášek, je snadno uchopitelných i pro ne úplně zkušené čtenáře, což by mohlo vyplývat i z předešlé teze o dostupnosti pro veřejné publi-

kum. Většina přednášek je zakotvena v biograficko-historickém přehledu, jednotlivých teoretických přístupech a následně je podrobena kritické reflexi teoretického vývoje uvedeného konceptu/směru.

V první kapitole autor odpovídá na otázku, „co je teorie“. V té se Joas s Knöblem věnují historickému vývoji sociologie či antagonismům, do kterých řadí například vztah mezi běžným věděním a teorií nebo důležitost teorie a empirie. Jádrem této kapitoly je již nastíněný vztah teorie a empirie ve sporu o jejich místo a legitimizaci ve vědeckém diskurzu. Autoři na příkladech popisují postavení teorie k empirii a prostřednictvím jednotlivých přístupů kolektivu autorů ukazují jejich teoreticko-empirický vývoj. V této kapitole to znamená, že na sebe odkazují, propojují a rozvíjejí se stěžejní sociologické teorie Charlese Sanderse Pierce, Karla Poppera, Jeffreyho Alexandra, Thomase Kuhna i Karla Marxe. Pro představu lze uvést např. Popperovu metodu falzifikace nebo Kuhnovo vědecké paradigma. Ke konci jsou stanoveny tři konkrétní otázky výzkumu jako prostředek k porozumění moderní společnosti, na které navazuje dvanáctá přednáška: „Co je jednání?“, „Co je sociální řád?“ a „Co určuje sociální změnu?“ (s. 35–36)

Ve dvanácté kapitole se autoři věnují Giddensově teorii struktury a sociologii moci z pohledu vývoje a prolínání teorií autorů Davida Lockwooda, Ralfa Dahrendorfa nebo Jürgena Habermase. Autoři dále podávají historický přehled sociologie moci a jejího vývoje. Jsou zde uvedena jména jako Richard Titmus, Thomas Marschall, Michael Mann nebo John A. Hall. Rozsáhlá část kapitoly se věnuje kritické reflexi uvedených teorií a stěžejnímu autorovi této přednášky Anthonyemu Giddensovi a šesti tématům, argumentům k teorii jednání (viz s. 53–61). V další, rozsáhlé části se autoři věnují teorii řádu, pro kterou opět vytváří strukturovaný text pro snazší pochopení Giddensovy teorie a záměru jeho filozofické tradice. Pro snazší představu

staví autoři do opozice Parsonse, který byl významným funkcionalistou, a autory jako Jürgena Habermase, Maxe Webera či v pozitivní konotaci také Hannah Arendtovou, Michella Foucaulta, Michaela Manna a další.

Ve třetí části, respektive v osmnácté přednášce, se autoři věnují diagnózám společnosti z pohledu tří vybraných autorů, Ulricha Becka, Zygmunta Baumana a Roberta Bellaha. Kapitola začíná „standardně“. Věnuje se Beckově biografii, historii a publikaci *Riziková společnost*, ze které jsou vybrány a shrnuty hlavní teze. Autoři pší o pojmech jako riziková společnost, individualizace a rozklad třídních struktur nebo o reflexivní modernizaci jako antagonismu k postmoderním a kontramoderním diskurzům nezachycujícím současnou povahu společnosti. I navzdory pesimistickému tónu autoři objevují v publikaci Becka i „optimistické“ myšlenky v protikladu k předchozímu pesimistickému naladění, na které autoři upozorňují (viz s. 86). V publikaci jsou dle mého názoru správně reflektovány argumentační nedostatky Becka v několika bodech (viz s. 94–96). Zygmunt Bauman, jako druhý teoretik třetí kapitoly, je představen v pozici diagnostika doby a teoretika holokaustu. I v této části se autoři věnují kritické reflexi hlavních teorií. Moje poznámka, v konečném důsledku byl Bauman autorem s marxistickou tradicí, a proto nelze očekávat „kladně orientované“ teorie a publikace podobné jako u Becka. Posledním velkým autorem této přednášky je Robert Bellah a publikace *Zvyklosti srdce*, ve které se autor zaměřil na kritiku individualismu a konečně tak rozpracovává teoreticko-normativní argumentace Becka. Na uvedenou publikaci navazuje ještě jedna Bellahova kniha *Good Society* s „návrhy na revitalizaci amerického společenství“ (s. 124).

Devatenáctá přednáška, která je zároveň poslední přeloženou statí, se zabývá neopragmatismem. Čtvrtá kapitola začíná zpětnými odkazy na předešlé přednášky

a ukazuje stav vědění, ze kterého neopragmatismus vychází. Stěžejními jmény, která autoři v rámci tohoto směru uvádí, je neopragmatista Richard Rorty a Hilary Putnam. Rozdíly jsou posléze diskutovány, včetně sociální teorie Richarda Bernsteina a Hanse Joase. Rortyho publikace *Filosofie a zrcadlo přírody* zachycuje a kritizuje historický vývoj myšlenkových procesů, filozofického myšlení, kritiku teorie Gottfrieda Wilhelma Leibnize a karteziánského dualismu. Kapitola zpětně reflektuje první kapitolu v návaznosti na Kuhnovo paradigma, vývoj vědecké teorie a obšírněji diskutuje pragmatistickou vizi Rortyho. Diskuse Rortyho s Putnamem vyjasňuje jejich vzájemný vztah. Ten je popsán, co se týče teorií, spíše nesouměřitelně, resp. se v části kapitoly prezentují jednotlivě si odporující názorové proudy obou filozofů. Třetí autor této části Richard Bernstein je prezentován v opozici k oběma předešlým autorům. Orientuje se na sociální teorii a lidské jednání (s. 148).

V recenzovaném svazku se nachází zajímavý patnáctistránkový rozhovor s Hansem Joasem, který vedl Carl-Göran Heidegren. Doporučuji přečíst si jej ještě před samotným čtením přednášek. Rozhovor obsahuje spoustu fundovaných informací nejen ze života Hanse Joase. V neposlední řadě je v knize zařazen doslov Miloše Havelky, respektive sumář a popis zachycující život, myšlení a teorie německých autorů. Čtenář na základě něj může s mírným odstupem nahlédnout na vývoj a konstelaci myšlení obou autorů knihy.

Významný příspěvek Joase a Knöbla pro sociální teorii obsáhl široké pole vědních oblastí, ze kterých Hendl vybral to nejdůležitější. Překlad čtyř z dvaceti přednášek je vhodným začátkem pro pochopení komplexnosti myšlení a filozofie obou autorů a lze doufat, že časem se české publikum dočká kompletního překladu. Chybějící přednášky a pozadí myšlení Joase a Knöbla doplňuje již zmíněný rozhovor, doslov profesora Havelky nebo například

medailonky německých autorů. Celkově tak publikace nepůsobí roztříštěně a z uvedených informací čtenář získá většinu podstatného.

Vojtěch Malátek
Filozofická fakulta,
Univerzita Palackého v Olomouci

The Care Collective: The Care Manifesto: The Politics of Interdependence

Verso 2020, 114 s.

Jak již napovídá název knihy, jedná se o manifest. Hned první věta navozuje pocit naléhavosti a udává tón celé knize, který se nese v tomto duchu. „Our world is one in which carelessness reigns“ (Našemu světu vládne bezohlednost). Péče (Care) je hlavním motivem knihy, na které se podílela skupina autorek a autorů pojmenovaná The Care Collective. Pod tímto názvem se skrývá pětice akademiků v oborech sociologie, psychologie, kulturních a mediálních studií. Český význam slova care, tedy péče, neposkytuje intuitivní vhled do komplexnosti problematiky. Péče je v této knize vnímána jako pojivo prostupující napříč různými sférami sociálního světa. Názvy kapitol: Caring Politics, Caring Kinship, Caring Communities, Caring States, Caring Economies, Caring for the World neodkazují pouze k jednotlivým úrovním péče, ale k její propojenosti a centrálnosti tohoto motivu v rámci stávajícího společenského uspořádání z makroúrovně globální ekonomiky až po mikroúroveň uspořádání individuálních společenských vztahů, ale především k možnosti společenské změny, která může nastat po ustavení péče jako ústředního motivu pro udržitelný vývoj společnosti.

Knihy je strukturována jako mapa současného světa postiženého pandemií koronaviru, zostřující se tenze mezi antagonistickými skupinami a zvyšujícím se rizikem eskalace násilí a péče je klíč k řešení krize.